

Йосано Акіко

Біографія

Акіко Йосано — японська поетеса, письменниця, перекладачка, літературна критикиня, публіцистка й громадська діячка, одна з найяскравіших постатей японської літератури кінця XIX — першої половини XX століття. Найбільше вона уславилася як майстриня поетичної форми танка та авторка збірки "Скуйовджене волосся", що стала важливим явищем японського романтизму. Водночас Йосано перекладала класичну літературу сучасною японською мовою, писала про освіту, свободу слова, становище жінок і суспільні проблеми.

Майбутня письменниця народилася 7 грудня 1878 року в місті Сакаї поблизу Осаки. Її ім'я при народженні — Хо Шьо. Вона була третьою донькою в родині власника старовинної кондитерської крамниці "Суругая". Батько цікавився мистецтвом і наукою, а в домашній бібліотеці дівчина читала твори класичної японської та китайської літератури.

Акіко добре навчалася й виявляла здібності не лише до літератури, а й до точних наук. Проте через тогочасні уявлення про роль жінки родина не дозволила їй продовжити освіту так само, як це зробили її брати. Вона закінчила жіночу школу в Сакаї та змалку допомагала вести рахунки в родинній крамниці. Особистий досвід нерівного ставлення до хлопців і дівчат згодом став одним із джерел її поглядів на жіночу освіту й економічну незалежність.

У юності Акіко брала участь у місцевому літературному товаристві й почала писати вірші традиційної форми танка. У 1900 році вона приєдналася до об'єднання "Нова поетична спілка", заснованого поетом Йосано Текканом, справжнє ім'я якого було Йосано Хіросі. Її твори почали з'являтися в редактованому ним журналі "Мьодзьо" — "Вранішня зірка", що став одним із головних осередків оновлення японської поезії.

Між молодого поетесою та Йосано Текканом виникли особисті й творчі стосунки. Акіко залишила батьківський дім, переїхала до Токіо й 1901 року одружилася з ним. Під іменем Йосано Акіко вона увійшла до літератури й невдовзі стала значно відомішою за свого наставника. У родині вона виховувала одинадцятьох дітей, поєднуючи материнство з надзвичайно інтенсивною літературною та публіцистичною працею.

Того ж 1901 року вийшла її перша поетична збірка "Скуйовджене волосся" — *Midaregami*. До книжки увійшли 399 танка, значна частина яких була присвячена любові, тілесності, красі молодості й особистій свободі. Образ розпущеного або скуйовдженого волосся в японській поетичній традиції пов'язувався з пристрастю та сильними почуттями.

Збірка різко відрізнялася від традиційної поезії, в якій переважали стримані описи природи й усталені художні образи. Йосано відкрито заговорила від імені молодої жінки про бажання, закоханість, ревності та радість власного тіла. Для японського

суспільства початку ХХ століття така відвертість була новаторською й навіть зухвалою. Книжка викликала захоплення читачів і водночас осуд консервативної критики, але саме вона зробила Акіко однією з провідних поетес свого покоління.

Упродовж наступних років Їосано видала збірки "Маленьке віяло", "Плащ кохання", "Танцівниця", "Вічне літо", "Саохіме", "Сяяння морської хвилі", "Від літа до осені", "Фенікс", "Сни трави" та інші книжки. Загалом за життя вона опублікувала понад двадцять поетичних збірок, а її спадщина налічує десятки тисяч танка.

Лірична героїня Їосано була активною учасницею власної долі, а не пасивним об'єктом чоловічого захоплення. Поетеса стверджувала право жінки на любов, творчість, освіту та самостійний вибір. Її вірші поєднували чуттєвість із символічними образами природи, кольорів, волосся, весни, вогню й квітів. Завдяки цьому традиційна форма танка набула в її творчості сучасного звучання.

У 1904 році, під час російсько-японської війни, Їосано опублікувала в журналі "Мьодзьо" поему "Не віддавай життя", звернену до молодшого брата, якого відправили на фронт. Вона запитувала, чи справді батьки виростили сина для того, щоб він убивав інших і сам загинув. Твір викликав звинувачення в непатріотичності, однак поетеса відповідала, що висловила щирі почуття сестри, яка боїться за близьку людину.

Згодом її роздуми про війну стали ширшими. У статті "Роздуми про війну", опублікованій 1918 року, Їосано заперечувала думку, що насильство, неприйнятне між окремими людьми, може ставати справедливим лише тому, що його здійснює держава. Вона послідовно наголошувала на цінності людського життя та критикувала звичку виправдовувати воєнну жорстокість красивими словами про честь і справедливість.

Їосано гостро реагувала й на цензуру. У віршах та есеях вона висміювала чиновників, які забороняли книжки й журнали, критикувала втручання держави в літературу та захищала свободу висловлювання. Особливо важливими поняттями для неї були свобода й рівність — цінності, до яких вона прийшла не лише через читання, а й через власний досвід життя в суспільстві з жорсткими правилами для жінок.

У 1912 році Акіко вирушила до Європи, куди раніше поїхав її чоловік. Вона побувала у Франції, Великій Британії, Німеччині, Австрії, Нідерландах та інших країнах, зустрічалася з митцями, зокрема зі скульптором Огюстом Роденом, і давала інтерв'ю європейській пресі. Подорож розширила її уявлення про освіту, суспільне життя та становище жінок і сприяла активнішому переходу від суто літературної діяльності до соціальної публіцистики.

Упродовж понад двадцяти років Їосано регулярно друкувалася в газетах і журналах. Вона писала про жіночу освіту, рівну оплату праці, економічну незалежність, виховання дітей, поєднання професійного й родинного життя та необхідність участі чоловіків у домашній праці. Поетеса вважала, що шлюб має будуватися на рівності, а кожна людина повинна навчатися впродовж усього життя. Чимало її ідей випереджали суспільні уявлення тогочасної Японії.

Їосано брала участь у дискусіях японського жіночого руху, однак не завжди погоджувалася з іншими відомими діячками. Вона наполягала, що справжня свобода

жінки неможлива без освіти, професії та власного заробітку. Материнство вона не протиставляла праці й творчості, а розглядала як одну зі складових життя, що не повинна позбавляти жінку права на суспільну діяльність.

Публіцистичний доробок Йосано охоплює близько п'ятнадцяти збірок статей та есеїв. Вона писала про політику, культуру, освіту, громадське здоров'я й повсякденне життя. Під час пандемії іспанського грипу письменниця критикувала уряд за недостатньо швидке закриття шкіл, фабрик та інших місць великого скупчення людей.

Її діяльність не обмежувалася літературою та журналістикою. Йосано співпрацювала з токійським універмагом "Такашімая", добирала назви модних кольорів, оцінювала тканини й створювала рекламні поетичні тексти. Завдяки великій популярності вона стала однією з найвпізнаваніших культурних постатей доби Тайсо.

У 1921 році Акіко Йосано разом із чоловіком та іншими однодумцями долучилася до заснування приватного навчального закладу "Бунка Гакуїн" у Токіо. Школа пропонувала більш вільну й сучасну модель освіти, ніж більшість державних закладів, і була відкрита для спільного навчання юнаків та дівчат. Освітня діяльність стала практичним продовженням поглядів Йосано на рівність і розвиток особистості.

Величезне значення мала її робота з японською класичною літературою. Йосано перекладала сучасною японською мовою щоденники Ідзумі Сікібу й Мурасакі Сікібу, середньовічні історичні твори та передусім "Повість про Гендзі". Вона прагнула зробити давню літературну пам'ятку зрозумілою широкому колу сучасних читачів.

До перекладу "Повісті про Гендзі" поетеса поверталася кілька разів. Першу версію опублікували 1912 року. Рукопис наступної редакції майже повністю згорів під час Великого землетрусу Канто 1923 року, але Йосано знову взялася до роботи. Остаточний повний переклад вона завершила 1939 року. Її версія стала одним із найвпливовіших сучасних прочитань класичного роману Мурасакі Сікібу.

Йосано писала також прозу, дитячі казки, пісні, подорожні нотатки, літературно-критичні статті та теоретичні праці про поезію. Їй приписують близько ста казок для дітей і понад шістьсот віршів та дитячих пісень. У книжці "Як складати танка" вона виклала власні погляди на поетичну творчість і доводила, що традиційна форма може передавати переживання сучасної людини.

У 1935 році помер Йосано Теккан. Пам'яті чоловіка поетеса присвятила збірку "Біла чайка". Втрата людини, з якою були пов'язані її молодість, родинне життя та становлення в літературі, стала важливою темою пізньої лірики.

Акіко Йосано померла 29 травня 1942 року в Токіо у віці 63 років. Її поховали на кладовищі Тама. Вона залишила надзвичайно великий і різноманітний доробок, до якого належать десятки тисяч танка, поетичні збірки, переклади, есеї, критичні статті, дитячі твори та праці про освіту й суспільство.

Акіко Йосано оновила японську поезію, надавши жіночому голосу небаченої раніше сили й відвертості. Вона показала, що традиційна танка може говорити не лише про природу чи абстрактну красу, а й про кохання, тілесність, материнство, втрату, громадянську відповідальність і протест проти насильства. Як перекладачка вона

повернула сучасним читачам класичні твори, а як публіцистка — сформулювала ідеї рівності й особистої свободи, що не втратили актуальності.

Основними творами Акіко Йосано є збірки "Скуйовджене волосся", "Маленьке віяло", "Плащ кохання", "Танцівниця", "Вічне літо", "Фенікс", "Сни трави" та "Біла чайка", поема "Не віддавай життя", численні есеї й статті, а також переклад сучасною японською мовою "Повісті про Гендзі". Її творчість стала одним із визначальних явищ модерної японської літератури та вплинула на подальший розвиток жіночої поезії й суспільної думки в Японії.